

Remissvar från Kulturbryggan

Till Kulturdepartementet,

Ärende

Kulturbryggans synpunkter på Konstnärsnämndens och Kulturrådets rapport: *Redovisning av uppdrag om att lämna förslag om organisationsförändring* (Ku2023/01161).

Sammanfattning

Remissvaret inleds med en kort bakgrund för att skapa förståelse för Kulturbryggans situation.

I remissvaret bekräftar Kulturbryggan några av de risker Konstnärsnämnden har identifierat, i synnerhet de som rör minskat genomslag i kulturpolitiken, konsekvenser av en samordnad bidragsgivning samt personella och organisatoriska konsekvenser. De farhågor Konstnärsnämnden lyfter speglar väl de erfarenheter Kulturbryggan har utifrån tiden som särskilt beslutande organ.

Remissvaret avslutas med två medskick som Kulturbryggan vill ska beaktas framåt. Stärk Kulturbryggans oberoende genom att skriva in föreskriftsrätt i förordningen. Skriv också in att Kulturbryggan ska ha ett självständigt kansli.

Kulturbryggans bakgrund

I kulturpropositionen 2009 föreslog regeringen att det skulle inrättas en bidragsordning som skulle fungera som ett komplement och alternativ till de statliga kulturmyndigheternas bidragsgivning. Förslaget bottnade i behovet av en efterföljare till Stiftelsen framtidens kultur. Den nya verksamheten skulle stödja förnyelse och utveckling inom kulturområdet och i samarbete med andra finansiärer möjliggöra nyskapande kulturprojekt.¹

Kulturbryggan inrättades som en kommitté i juli 2010 med uppdrag att föreslå en lämplig verksamhetsform för långsiktig bidragsgivning och fördela statsbidrag till nyskapande kulturprojekt. Centralt i kommitténs direktiv² var att Kulturbryggan skulle ha en oberoende ställning som alternativ bidragsgivare. Verksamheten skulle också kunna hantera och främja kulturområdets hela omfattning. En angelägen uppgift som pekades ut var även att hitta nya och alternativa finansieringsmöjligheter för att stödja förnyelse och utveckling inom kulturområdet.

I delbetänkandet till regeringen 2012 föreslog Kulturbryggan att den mest ändamålsenliga verksamhetsformen var att bilda en ny myndighet. Om detta inte var möjligt, rekommenderade kommittén att verksamheten skulle placeras inom en myndighet vars kärnuppdrag inte var bidragsgivning. Detta för att garantera verksamhetens självständighet och undvika intressekonflikter med övrig bidragsgivning.³

¹ Prop. 2009/10:3. *Tid för kultur*. Kulturdepartementet.

² Dir. 2010:77. *Kulturbryggan – en ny form för stöd till utveckling och förnyelse inom kulturområdet*. Kulturdepartementet.

³ SOU 2012:16. *Att angöra en kulturbrygga – till stöd för förnyelse och utveckling inom kulturområdet: Delbetänkande av Kommittén Kulturbryggan*. Kulturdepartementet.

Efter regeringsbeslut⁴ inordnades Kulturbryggan den 1 oktober 2015 som ett särskilt beslutande organ inom Konstnärsnämnden.

Kulturbryggans erfarenheter som särskilt beslutande organ

Risk för minskat genomslag i den samlade kulturpolitiken

Konstnärsnämnden pekar i rapporten på risken för att det konstnärspolitiska perspektivet försvagas och att uppdraget ges en underordnad roll i en större organisation.⁵

Kulturbryggan delar denna riskanalys och kan vittna om att inordnandet som särskilt beslutande organ har medfört begränsade förutsättningar för oss att utföra vårt uppdrag. Vi uppfattar dock inte detta som avsiktligt från Konstnärsnämndens sida. Det ligger snarare i konstruktionens natur – den mindre organisationens uppdrag ges helt enkelt inte samma utrymme. Symptomatiskt för detta är att potentiella följder för Kulturbryggans uppdrag inte redovisas i rapporten.

Den underordnade rollen leder till begränsad synlighet som i sin tur resulterar i att kännedomen om verksamheten minskar. För Kulturbryggan har detta inneburit att antalet ansökningar minskat från cirka 1 000 per år under kommittéperioden, till cirka 400 per år sedan inordnandet. Ett minskat antal ansökningar kringskar urvalet av ändamålsenliga projekt, vilket i sin tur begränsar förutsättningarna för kulturpolitisk måluppfyllelse.

Konstnärsnämnden nämner en risk för att ett inordnande kan innebära färre ansökningar om bidrag. Denna oro är befogad. Huruvida det minskade antalet ansökningar kan komma att bli lika drastisk som för Kulturbryggan återstår att se. Det centrala är att ett minskat antal ansökningar inte tolkas som ett minskat behov av verksamheten.

Konsekvenser av en samordnad bidrags- och stipendieverksamhet

I rapporten bedömer Konstnärsnämnden att en samordnad bidrags- och stipendieverksamhet kan leda till maktkoncentration, likriktning och negativa konsekvenser för kulturpolitikens legitimitet, vilket på sikt kan påverka kvaliteten i bidrags- och stipendieverksamheten. Konstnärsnämnden menar istället att den konstnärliga friheten och mångfalden av kulturella uttryck gynnas av flera finansieringskällor.⁶

Kulturbryggan är också av uppfattningen att flera olika finansiärer med olika inriktning och målgrupper gynnar kulturpolitikens genomförande. Vår erfarenhet av att samla bidrag till både enskilda konstnärer och företag och organisationer under ett och samma tak, är att den mindre organisationens målgrupp missgynnas.

Vid ett eventuellt samgående med Kulturrådet kommer antalet tillgängliga bidrag att öka betänkligt. Därtill kommer inriktningen och målgrupperna att vara betydligt fler, vilket ställer höga krav på sökande att kunna navigera till rätt bidrag. Samtidigt har de båda myndigheterna idag olika ansökningssystem och olika sätt att bedöma och besluta om ansökningar.

Mängden och mångfalden av möjliga bidrag att söka, i kombination med myndigheternas olika ansökningssystem, ökar risken för att "fel" bidrag söks. Olika ansökningssystem kan då äventyra rättssäkerheten och skapa merarbete.

⁴ Ku 2015/1035/KO. Uppdrag till Konstnärsnämnden att förbereda inordnandet av verksamheten vid kommittén Kulturbryggan. Kulturdepartementet.

⁵ Ku2023/01161. Redovisning av uppdrag att lämna förslag om organisationsförändring. Kulturdepartementet.

⁶ Ku2023/01161. Redovisning av uppdrag att lämna förslag om organisationsförändring. Kulturdepartementet.

Konstnärsnämnden, Kulturbryggan och Kulturrådet tillämpar sinsemellan olika former för att bedöma och besluta om ansökningar. Här finns det en risk för att det utifrån sett uppfattas som orättvist att exempelvis en sökande får kvalificerade motiveringar inom en bidragsform, men inte inom en annan.

Personella och organisatoriska konsekvenser

Konstnärsnämnden uttrycker i rapporten en farhåga för att kompetensen inom det konstnärspolitiska området kan komma att minska över tid. Man menar att personer som är intresserade av att arbeta med konstnärspolitiska frågor, kanske inte är så attraherade av att arbeta i en större organisation där dessa frågor ges ett mindre utrymme.⁷

Utifrån Kulturbryggans erfarenheter är det svårt att påverka den större myndighetens prioriteringar sett till hur den väljer att fördela sina personella resurser. I Konstnärsnämndens instruktion till förordning⁸ är regeringen tydlig med att ”myndighetens ledning ansvarar inför regeringen för att Kulturbryggan tilldelas resurser för sin verksamhet”. Vid inordnandet i Konstnärsnämnden avsattes tre heltidstjänster för Kulturbryggans räkning. Trots skrivelsen i instruktionen, uppgick en kort tid därefter en av tjänsterna i myndighetens övergripande administration.

Bortsett en tidsbegränsad satsning har Kulturbryggans kansli, sedan inordnandet, bestått av en verksamhetsledare och en handläggare. Vid sidan av att förvalta och utveckla verksamheten inom Kulturbryggan, avsätter bägge medarbetarna tid till myndighetsövergripande uppgifter. Följaktligen har bristen på tid för kansliet gjort det svårt att prioritera annat än bidragsgivning, särskilt med tanke på att Kulturbryggan fram till 2024 saknade ett system för ärendehantering.

I händelse av en sammanslagning ser vi en risk för att ytterligare åtstramningar kan komma att drabba Kulturbryggans personal. Givet vidden av Kulturbryggans uppdrag och den nuvarande bristen på främjande åtgärder, skulle en sådan utveckling ytterligare påverka den kulturpolitiska måluppfyllelsen.

Lärdomar från tidigare organisationsförändringar

I rapporten pekar Konstnärsnämnden på att det är viktigt att dra lärdomar av tidigare organisationsförändringar. Hänvisning görs till Statskontorets analys kring organisationsstrukturen för museimyndigheterna. Rapporten betonar att det i varje enskilt fall är nödvändigt att analysera om fördelarna med den valda organisationsstrukturen uppväger nackdelarna.⁹

Kulturbryggan instämmer med denna principiella utgångspunkt. Vi vill även lyfta fram Statskontorets myndighetsanalys¹⁰ från 2017 där man ansåg att det fanns skäl att följa inordnandet av Kulturbryggan i Konstnärsnämnden. Man pekade på att Kulturbryggan huvudsakligen fördelar bidrag till företag och organisationer medan Konstnärsnämnden har enskilda konstnärer som målgrupp. Statskontoret såg här en risk för att de olika målgrupperna kunde komma att försvåra för Konstnärsnämnden att bli en organisatoriskt sammanhållen och effektiv myndighet.

Inför en eventuell sammanslagning

I rapporten lyfter Konstnärsnämnden fram att det är avgörande att inriktningen och utformningen av de särskilda organen förblir oförändrade.¹¹ Kulturbryggan menar på att även om intentionen är välvillig så är

⁷ Ku2023/01161. Redovisning av uppdrag att lämna förslag om organisationsförändring. Kulturdepartementet.

⁸ Förordning (2007:1199) med instruktion för Konstnärsnämnden. Sveriges riksdag.

⁹ 2021:15. En analys av organisationsstrukturen för museimyndigheterna. Statskontoret.

¹⁰ 2017:2. Myndighetsanalys av Konstnärsnämnden. Statskontoret.

¹¹ Ku2023/01161. Redovisning av uppdrag att lämna förslag om organisationsförändring. Kulturdepartementet.

det i praktiken ofrånkomligt att den mindre organisationen inte ges samma tyngd och utrymme i en större organisation, i synnerhet om de båda organisationerna har likartade uppdrag.

Kulturbryggan är förvisso ett bevis på att det går att upprätthålla en verksamhet, även om den har blivit vingklippt och idag är långt ifrån såväl våra egna ambitioner som regeringens förhoppningar vid inrättandet. För att hedra regeringens ursprungliga intention vid ett inordnande av Kulturbryggan i Kulturrådet föreslår vi att följande kan beaktas:

Stärkt oberoende genom föreskriftsrätt

Idag saknar Kulturbryggan en uttalad föreskriftsrätt motsvarande den som Bildkonstnärsfonden har i sin förordning. Det är ett första steg i att upprätthålla en oberoende ställning som ett alternativ och komplement till övrig bidragsgivning inom myndigheten.

Självständigt kansli genom tillägg i förordning

Kulturbryggan ser med viss oro på att ALMA:s förordning, som tidigare innefattade lydelse kring ett allokera kansli, ändrades med hjälp av Kulturrådets föreskriftsrätt och nu uppgår som en del av den genomförda omorganisationen. Ett tillägg i förordningen skulle stärka förutsättningarna för Kulturbryggan att genomföra sitt uppdrag.

Avslutningsvis, att ha en oberoende ställning och utgöra ett alternativ och komplement till andra bidragsgivare, har visat sig vara en utmaning om man samtidigt är en del av det man ska vara ett alternativ till. Givet Kulturbryggans uppdrag att samverka med andra finansiärer och verka för en breddad finansiering av nyskapande kulturverksamhet, finns det som vi redovisat ovan en del frågetecken kring om en myndighet med bidragsgivning till kultur verkligen är rätt plattform.

På Kulturbryggans vägnar

Britta Söderqvist, ordförande

Avdelningschef för Göteborgs museer och konsthall, Göteborg

Mira Helenius Martinsson, vice ordförande

VD och konstnärlig ledare för Skånes dansteater, Bunkeflostrand

Loulou Cherinet, ledamot

Bildkonstnär och professor vid Konstfack, Stockholm

Mathias Gullbrandson, ledamot

Konstnär och producent inom deltagarkultur, Stockholm

Samuel Isaksson, ledamot

Innovationsjurist, Umeå

Anders Teglund, ledamot

Musiker, författare och förläggare, Kungsbacka

Annika Waern, ledamot

Professor vid Institutionen för informatik och media vid Uppsala universitet, Uppsala